

DE WENSCHELIJKHEID VAN EEN SPOEDIGE
INVOERING VAN DESKUNDIG BEHEER, VOOR-
ZOOVER DIT ONTBREEKT, IN HET
PARTICULIERE BOSCHBEZIT
IN NEDERLAND.

Voordracht, gehouden op de Voorjaarsvergadering van de Neder-
landsche Boscbouwvereening, op 7 Juni 1941 te Utrecht
door

dr. J. R. BEVERSLUIS.

In het Landbouwkundig Tijdschrift van November 1940 schreef ik een artikel, waarin ik de wenschelijkheid bepleitte van de invoering van deskundig beheer in het particuliere boschbezit in Nederland.

Ik gaf tevens een berekening van de kosten daarvan, wees op de voordeelen eraan verbonden, en op de wenschelijkheid van subsidieering en verleening van faciliteiten door den staat.

Van enkele zijden werd hierop in het Nederlandsch Boscbouwtijdschrift gereageerd, en het woord zou thans weer aan mij hebben kunnen zijn, om in een artikel eenige punten nader te beschouwen.

Nu bood zich echter door deze vergadering de gelegenheid aan dit mondeling te doen, en ik heb gaarne daarvan gebruik gemaakt. Het onderwerp is er, dunkt mij, belangrijk genoeg voor. Bovendien is mondelinge uitwisseling van gedachten hierover in dit stadium veel vruchtbaarder. En tenslotte: het onderwerp mag urgent genoemd worden.

Ik wil om te beginnen eenige cijfers en gegevens behandelen, die een beeld geven van den aanwezigen toestand met betrekking tot het bosch in Nederland, en van het beheer ervan.

Blijkens verschillende publicaties, en in aansluiting op de landbouwstatistiek, kan de *verdeeling van de boschopper-
vlakte in Nederland* (hakhout en 'grienden inbegrepen), *verdeeld naar den bezitsvorm*, op eind. 1939 als volgt worden aangegeven:

Particulieren	191000	ha
Staatsboschbeheer	28000	"
Gemeenten	26000	"
Vereenigingen en stichtingen ¹⁾	13000	"
Totaal		258000 ha

¹⁾ Dit cijfer is blijkens de opnamen van de boschstatistiek te laag. Alleen in de provincies Limburg, Overijssel en Gelderland liggen blijkens de opnamen reeds bijna 16000 ha.

Onderscheiden naar den aard van den opstand was de verdeeling volgens het laatste Verslag over den landbouw, over 1938, op eind 1938, de volgende:

Naaldhout	166000	ha
Opgaand loofhout	22000	„
Eiken hakhout	35000	„
Ander hakhout	24000	„
Grienden	11000	„

Totaal 258000 „

Aan opgaand bosch zou dus volgens deze opgave in totaal in Nederland aanwezig zijn 188000 ha.

Nu noemt hetzelfde Verslag op bl. 10 de in 1938 door het Staatsboschbeheer aangevangen werkzaamheden op het gebied van de boschbouwstatistiek. Het zegt naar aanleiding hiervan: „Hoewel deze onderzoeken nog geenszins zijn beëindigd, is toch komen vast te staan, dat de veranderingen, ontstaan van de ontginningen van woestee gronden gedurende de laatste jaren, in de landbouwstatistiek niet tot uiting zijn gekomen. Het is gebleken, dat in de hiervoor in aanmerking komende provinciën vrij groote complexen woestee grond in de landbouwstatistiek werden vermeld, die in feite als zoodanig niet meer bestonden. Voor enkele gemeenten zijn deze tekorten aan woesten grond vrij aanzienlijk. Het is evident, dat de oppervlakte cultuurgrond, zijnde: bouwland, grasland, tuingrond en bosch moet zijn toegenomen met een areaal, hetwelk correspondeert met dit tekort aan woesten grond.”

Wat hier gezegd wordt over den woesten grond, geldt ongetwijfeld ook voor aanmerkelijke oppervlakten die als hakhout te boek staan.

Op grond hiervan, en gesteund door kennisneming van cijfers, die welwillend te mijner beschikking gesteld werden door den heer Sprangers, belast met de uitvoering van de werkzaamheden voor de boschstatistiek, durf ik de oppervlakte opgaand bosch in Nederland te stellen op 200000 ha. Ik meen te mogen zeggen, dat dit cijfer eerder nog te laag, dan te hoog zal blijken te zijn.

De oppervlakte beboschte grond van het Staatsboschbeheer ter grootte van 28000 ha is vrijwel geheel opgaand bosch. De 26000 ha bosch in het bezit van gemeenten, mag ook vrijwel geheel tot het opgaande bosch gerekend worden. Van het boschbezit van vereenigingen en stichtingen van algemeen nut, ter grootte van 13000 ha, is ongetwijfeld het grootste deel opgaand bosch.

Als wij op rekening van deze drie categorieën tesamen een oppervlakte opgaand bosch schrijven van 60000 ha, zal de fout niet groot zijn.

Op grond hiervan zou er dus een oppervlakte van 140000 ha opgaand bosch overblijven, die in handen van particulieren berust. Hierin zijn inbegrepen rond 10000 ha van de Koninklijke houtvesterijen. (Dit cijfer van 140000 ha is vermoedelijk te hoog. Op grond van de tot dusver gereed gekomen opnamen van de boschstatistiek zal het 10 tot 20000 ha te hoog blijken te zijn.)

Hoe staat het nu met het beheer van deze boschoppervlakten?

De bosschen van het Staatsboschbeheer staan volledig onder deskundig beheer.

Het gemeentelijke boschbezit wordt, dank zij de regeling krachtens Art. 8 van de Boschwet, voor het allergrootste gedeelte beheerd onder blijvende technische voorlichting van het Staatsboschbeheer. Voor de bebosschingen met renteloos voorschot van den staat is dit verplicht, doch daarnaast hebben vele gemeenten ook voor hun reeds bestaande bosschen die blijvende voorlichting ingeroepen. Bovendien hebben ook gemeenten, die geen voorschot genoten, hun boschbezit onder die blijvende voorlichting gesteld.

Een zeer groot gedeelte van het gemeentelijke boschbezit wordt dus reeds volledig deskundig beheerd, en het mag verwacht worden dat dit te zijner tijd wel met het geheel het geval zal zijn.

Het boschbezit van vereenigingen en stichtingen van algemeen nut staat stellig voor het allergrootste gedeelte niet onder deskundig beheer, in den zin als hier bedoeld wordt.

Betreffende het particuliere boschbezit in Nederland is het uiterst moeilijk eenigermate vaststaande gegevens te verwerven.

Ik heb hiervoor moeite gedaan bij de vereeniging „Het grondbezit”, de Nederlandsche Heidemaatschappij, en het Staatsboschbeheer. Met groote erkentelijkheid vermeld ik, dat ik van elk dezer met de meeste welwillendheid gegevens en inlichtingen ontving. Deze bevestigen overigens de zoeven gedane uitspraak.

Wij zullen nu aan de hand van de beschikbare gegevens pogen na te gaan, hoe het staat met den beheerstoestand van het particuliere boschbezit.

Hierbij zullen wij, om te beginnen, het begrip deskundig beheer ruim opvatten, zoodat daaronder ook valt het beheer door landbouwkundige ingenieurs, gediplomeerde rentmeesters, en eigenaren die zelf een graad, of op andere wijze bekwaamheid, op dit gebied hebben.

Met alle voorbehoud dat voortvloeit uit de onvolledigheid

van de gegevens, kan dan op grond van de ontvangen inlichtingen van de vereeniging „Het grondbezit”, gezegd worden, dat naar schatting een oppervlakte van ongeveer 50000 ha bosch op bovenbedoelde wijze meer of minder deskundig beheerd wordt. (Met inbegrip van de ruim 10000 ha van de Kon. houtvesterijen, waar volledig deskundig beheer aanwezig is.)

De Heidemaatschappij heeft daarvan, volgens haar opgave, rond 15000 ha onder haar beheer.

Om het gevaar van een al te pessimistische voorstelling zooveel mogelijk te voorkomen, wil ik, met het oog op de onvolledigheid van de gegevens, de zoojuist gedane schatting nog verhoogen met ongeveer 50 %, en er 70000 ha van maken. Het is vrijwel zeker dat dit cijfer zeer aan den hoogekant zal zijn. Met deze verhoogde schatting nemen wij dus aan, dat de helft van de 140000 ha particulier bosch meer of minder deskundig beheerd wordt. Bij de overige 70000 ha is van deskundig beheer geen of weinig sprake.

Volledigheidshalve wil ik nog op eenige punten wijzen.

Ten eerste worden er over een gedeelte van de laatstbedoelde oppervlakte nog adviezen verstrekt, of worden er werkzaamheden verricht, door de Heidemaatschappij.

Ten tweede leidt de toepassing van de Natuurschoonwet 1928 tot contact tusschen de bezitters van boschbevattende landgoederen en ambtenaren van het Staatsboschbeheer. Eind 1939 was deze wet van toepassing verklaard op 421 landgoederen met een gezamenlijke oppervlakte van 56700 ha. In 1939 werden omtrent 311 landgoederen aangiften van voorgenomen vellingen van houtopstanden ingediend. Het is duidelijk, dat de bemoeienissen van het Staatsboschbeheer bij de uitvoering van deze wet leiden tot verhoogde belangstelling voor het bosch bij de bezitters. Bovendien kunnen deze van het bezoek van amtenaren van het Staatsboschbeheer, ter controle van vellingen en dunningen, gebruik maken, om zich te doen voorlichten, hetgeen dan ook vaak geschiedt, en tot verbeteringen kan leiden.

Tenslotte komt het Staatsboschbeheer sinds de inwerkingtreding van de Bodemproductiebeschikking 1939, waarbij bepaald wordt dat bosschen en andere houtopstanden slechts mogen worden geveld of gerooid krachtens vergunning, vrijwel op ieder boschterrein. Ook dit contact kan leiden tot voorlichting en verbeteringen.

Ik wees op deze punten volledigheidshalve, omdat deze bemoeienissen tot verbeteringen in het beheer van het bosch kunnen leiden.

Indien dit echter de eenige portie deskundigheid is, die het beheer toegediend krijgt, dan is er nog heelemaal geen haast met het etiket: deskundig beheer.

Ik herinner er aan, dat de zoeven gedane royale schatting van de aanwezigheid van deskundig beheer in de helft van het particuliere boschbezit berust op een ruime opvatting van het begrip deskundigheid.

In boschbouwkundigen kring geldt volledige deskundigheid voor het beheer van bosch uitsluitend voor den academisch gevormden boschbouwkundige, wien in de uitoefening van zijn functie de titel houtvester toekomt. Een houtvester kan wel tevens als rentmeester fungeeren voor het beheeren van bij het boschbezit behorende, niet te groote, oppervlakten grond met ander gebruik dan als boschgrond. Daarentegen is zelfs bij een gediplomeerd rentmeester niet de volledige waarborg voor deskundig beheer van bosch aanwezig te achten.

Het deskundige beheer van een zekere oppervlakte bosch levert een volledige taak voor een afgestudeerd boschbouwkundige. Hierover is bij alle tot oordeelen bevoegden geen verschil van meening mogelijk. Wilde men hierover twijfel toelaten, dan ontviel het bestaansrecht aan de duizenden houtvesters die sinds vele tientallen jaren hun werk verricht hebben en nog verrichten, waaronder een flink aantal Nederlandsche.

Elke andere vorm van beheer, en elk beheer door functionarissen met andere of beperkter deskundigheid, doet tekort aan de waardeschatting van de speciaal gevormde boschbouwdeskundigen.

Deskundig beheer aldus op de eenige juiste manier opvattende, komt men tot een heel wat geringere oppervlakte dan ik zoeven aangaf. Want zoeven werd niet alleen het begrip deskundigheid ruim opgevat, doch evenzeer het begrip beheer.

Dit laatst wil ik nog wat nader verduidelijken.

Als punt van uitgang neem ik hiervoor de mogelijkheid van beheer, die de Nederlandsche Heidemaatschappij particulieren landeigenaren-boschbezitters aanbiedt.

Ik was mij er destijds bij het schrijven van mijn artikel in het Landbouwkundig Tijdschrift van November 1940 van bewust, dat de Ned. Heidemaatschappij van meening zou kunnen zijn, dat zij reeds gedurende langen tijd gelegenheid biedt tot deskundig beheer, ook van boschbezit, en dat verwezenlijking van mijn voorstellen haar als een beperking van haar veld van werkzaamheden zou kunnen voorkomen.

Inderdaad betoogt dr. Houtzagers in zijn artikel in het Ned. Boschbouwtijdschrift van Mei 1941, dat alles wat ik wensch reeds aanwezig is in de organisatie en de werkwijze van de Heidemaatschappij.

Ik ben het hiermede niet eens. Beheer in den geest, zooals ik in mijn artikel omschreef, en waarover ik zoeven sprak als een volledige taak, biedt de Heidemaatschappij niet.

Immers, hoe is de regeling van zulk een beheer door de Heidemaatschappij?

De particuliere grondbezitter kan tegen bij contract overeen te komen voorwaarden het beheer van zijn bezit doen uitvoeren door de Ned. Heidemaatschappij. De ambtenaar die ter plaatse rechtstreeks verantwoordelijk is voor dat beheer, is de hoofdopzichter, in wiens ambtsgebied het bezit gelegen is. Deze wordt bijgestaan door de onder hem werkzame opzichters. Alles onder toezicht en controle van de directie van de Heidemaatschappij, en de daaraan verbonden hooger ge-gradueerde deskundigen (houtvesters, inspecteurs en adjunct-directeuren).

Al het personeel, dat bij dit beheer werkzaam is, is in dienst van de Heidemaatschappij. Het streven is, dat ook zooveel mogelijk de boschwachters, boschbazen en dergelijken in haar dienst zijn.

Deze vorm van beheer is derhalve tamelijk extensief, en de hogere verantwoordelijkheid en leiding berust in handen van personen, die daarnaast ook nog verschillende andere bezigheden hebben.

(Slechts in enkele gevallen van een samenhangend bezit van groteren omvang heeft de daarvoor aangewezen ambtenaar dit beheer als uitsluitende taak).

Nu kan men zich de uitoefening van beheer van verspreid bezit door de Heidemaatschappij nog intensiever denken.

Het gunstige wat men zich in deze richting voorstellen kan, is, dat de Heidemaatschappij academisch gevormde deskundigen als houtvester beschikbaar stelt voor het beheer van verspreid bezit dat gecombineerd als een beheerseenheid beschouwd wordt. Precies dus wat ik bepleit in mijn artikel, met dit groote verschil, dat op die wijze de houtvester ambtenaar van de Heidemaatschappij is.

Naar mijn meening verdient het om verschillende redenen de voorkeur om, zooals ik in mijn artikel voorstel, de houtvester door de boscheigenaren zelf in dienst te laten nemen.

Daar is allereerst het persoonlijke element in de verhouding werkgever-aangestelde. Ik acht dit bij de zaken in kwestie van het grootste belang. Het aanwezig zijn hiervan is een voorwaarde voor een vlotte verwezenlijking van de door mij geuite wensch tot invoering van beheer.

Er zal bij vele boscheigenaren toch reeds zelfoverwinning noodig zijn om tot een geregeld en aan plannen gebonden beheer van zijn bezit over te gaan. Deze zelfoverwinning zal gemakkelijker en blijvender zijn, indien dit beheer berust in handen van een houtvester, die in een rechtstreeksche, persoonlijke, dienstbetrekking tot hem staat.

Ook voor den betrokken houtvester is het minder verkieselijk, dat hij behalve de eigenaar van het bosch, ook nog een andere instantie boven zich heeft als werkgever en opdrachtgever.

Vervolgens is er de kwestie van de bemoeienis van de overheid.

Ik heb in mijn artikel in het Landbouwkundig tijdschrift het eigen initiatief van de boschbezitters uitdrukkelijk als principieele grondslag vooropgesteld, en het zooveel mogelijk baas in eigen huis blijven als vanzelfsprekende voorwaarde genoemd. Hoe minder rechtstreeksche bemoeienis van de overheid in deze materie, hoe beter. De boschbezitters zijn waarlijk wel in staat hun belangen zelf te verzorgen. Dat zij, ten behoeve van het algemeen belang, en zeker bij de aanvaarding van subsidie enz., eenige te stellen voorwaarden en condities van de zijde van de overheid zullen moeten aanvaarden, spreekt vanzelf. Daartegen zullen zij, en kunnen zij, geen bezwaar maken.

Voor de voltrekking van die controle is ook alweer de tusschenschakel van de Heidemaatschappij onnoodig en ongewenscht.

Een beperking van het veld van haar werkzaamheden zou de Heidemaatschappij bij de door mij bepleite regeling slechts in geringe mate ondervinden. Het eenige wat zij daarbij verliezen zou, is de uitoefening van toezicht, door ambtenaren die ook nog andere zeer belangrijke bezigheden hebben, welke laatste vaak wellicht als hun eigenlijke hoofdtak aangemerkt zouden mogen worden.

Vrijwel alle overige werkzaamheden en verrichtingen, die aan de bemoeienis met het particuliere boschbezit verbonden zijn, of daaruit voortvloeien, zullen ook na de invoering van eigen deskundig beheer op den ouden voet voortgezet kunnen worden. Al deze zaken, zooals centrale verkoop van hout en andere producten, gemeenschappelijke aankoop van materialen, grondstoffen, plantsoen, zaaizaden, enz., gaan boven het eigenlijke beheer uit. De boscheigenaren zullen het uitermate waardeeren dat een lichaam als de Heidemaatschappij, dat daarvoor uitstekend geoutilleerd is, en over een ervaring van tientallen jaren beschikt, deze belangrijke functies zal blijven verrichten.

Ook voor de uitvoering van ontginningen en andere bijzondere werkzaamheden zal men gaarne de hulp van de Heidemaatschappij blijven inroepen.

Het is belangrijk de aandacht nog eens te vestigen op het feit, dat in den loop van de vijftig jaren die de Heidemaatschappij haar zoo belangrijke taak reeds vervult, slechts de eigenaren van 15000 ha bosch gebruik maakten van de gelegenheid hun boschbezit door haar te laten beheeren. Waar de Heidemaatschappij met de in haar ambtsgebieden aanwezige ambtenaren, en haar staf, voor de uitoefening van die functies over geheel Nederland uitstekend geoutilleerd is.

vraagt men zich af, waarom slechts een klein gedeelte van de boscheigenaren van de geboden gelegenheid gebruik maakt.

Ter beantwoording van deze vraag kan aan verschillende motieven gedacht worden.

Daar het voornaamste motief in het maatschappelijk leven nog altijd het geldmotief is, zal hieraan het eerst gedacht moeten worden. Krachtens de inlichtingen die ik hierover van de zijde van de directie van de Heidemaatschappij ontvang, moet ik zeggen, dat de kosten die de Heidemaatschappij voor het beheer van grondbezit in rekening brengt, niet hoog zijn. Zoolang er niet iets principieel beters geschapen is, heeft de boscheigenaar, die het in beheer geven om die reden zou laten, ongelijk.

Dit kostenmotief zal dan ook wel niet de grootste rol gespeeld hebben.

Sterker dan dit kostenmotief is ongetwijfeld die andere, hoogst belangrijke overweging, die ik zoeven noemde: de handhaving van het persoonlijke en rechtstreeksche element bij het beheer van het eigen bosch, dat ook in de verhouding tot den beheerder tot uiting moet komen.

Dezelfde bezwaren en dezelfde overwegingen gelden tegen het beheer van particulier boschbezit door staatshoutvesters, en hier zelfs in nog sterkere mate. De ambtelijke verhoudingen passen zeer zeker in het geheel niet in de vaak subtiële omstandigheden die aan het particuliere boschbezit verbonden zijn.

Voor het boschbezit van vereenigingen en stichtingen van algemeen nut moet, verbonden aan de toekenning van overheidssubsidie, stellig ook de eisch van waarlijk deskundig beheer gesteld worden, onder contrôle van het Staatsboschbeheer.

Ook hier is de aanstelling van een eigen houtvester, rechtstreeks onder de eigenares, de eenige juiste handelwijze. Ook hier zijn vele fijne nuances gewenscht, en moet met veel andere dan zuivere bedrijfsoverwegingen rekening gehouden worden. Deze alle maken een tweehoofdige zeggingsmacht verbonden aan een tusschenschakel als de Heidemaatschappij, of een ambtelijk gebonden staatshoutvester ongewenscht.

Wat het boschbezit van publiekrechtelijke lichamen betreft, hierbij is het beheer door staatshoutvesters op zijn plaats. Hier is elk persoonlijk of bijzonder element afwezig, moet zelfs doelbewust elk persoonlijk element geweerd worden. Hier moet slechts het algemeen belang gediend worden. Hierbij behoeft dan ook geen kiekeboe gespeeld te worden door het gebruik van uitdrukkingen als blijvende voorlichting en advies. Rechtuit worde voorgeschreven: het beheer van gemeentelijk boschbezit vindt plaats door het Staatsboschbeheer.

In het voorgaande heb ik vastgesteld dat er een aanzienlijke oppervlakte bosch in Nederland verstoken is van deskundig beheer, en heb ik gepoogd aan te toonen, dat voor particulier boschbezit, en voor dat van vereenigingen en stichtingen van algemeen nut, de uitoefening van particulier beheer door in eigen dienst aangestelde houtvesters de juiste vorm is.

Thans wil ik daaraan de opwekking verbinden, om tot de invoering daarvan zoo spoedig mogelijk over te gaan.

De groote verarming door dezen oorlog maakt het tot een eisch dat elke bron van voor de gemeenschap nuttige opbrengst het uiterst mogelijke levert. Dus ook, en vooral, de grond. Derhalve ook het bosch!

De daartoe strekkende maatregelen dienen zoo spoedig mogelijk getroffen te worden. Bovendien liefst op eigen initiatief van de betrokkenen, als uitvloeisel van het besef van de nooden van den tijd, en van gemeenschapszin. Met klem mag hierop aangedrongen worden, want de boschbezitters mogen hieraan denken: als het streven niet van hen uitgaat, zal hen ongetwijfeld de verplichting opgelegd worden door de overheid. Dit laatste kan op verschillende manieren geschieden. Er kunnen nieuwe beschikkingen getroffen worden, die de verplichting van deskundig beheer opleggen, en de uitvoering daarvan regelen. Maar het kan ook zonder nieuwe beschikkingen: de toevoeging van 1920 aan de Ontheigeningswet, handelende over ontheigening ten behoeve van de verhooging van de opbrengst van gronden enz., ook geldend ten behoeve van bebossching, biedt alle mogelijkheid tot het uitoefenen van afdoende dwang.

Ik ben er echter van overtuigd dat oplegging van verplichting, en de uitoefening van dwang niet noodig zijn. Ieder weldenkend boschbezitter zal de juistheid van de zoeven gedane uitspraak erkennen, en daarnaar willen handelen. Het is wel zeker dat ook reeds eerder menig boschbezitter de wensch naar productief beheer van zijn bezit gekoesterd zal hebben. Het overgrootste deel van het particuliere boschbezit is echter van een grootte, die de persoonlijke invoering van deskundig beheer onmogelijk maakt.

Het mag eenige verwondering baren dat van de kring van belanghebbenden zelf nimmer pogingen zijn uitgegaan om tot een oplossing voor dit vraagstuk te komen.

Verklaarbaar is dit feit in zooverre, dat als regel het particuliere bezit van bosch en boschgrond niet de verkrijging van inkomsten ten doel had, doch op ideële motieven berustte, in de behoefte aan recreatie, jachtterrein of natuurschoon voorzag, of uitsluitend als veilige geldbelegging beschouwd werd. Toch is bij nadere beschouwing de daaraan verbonden houding ten opzichte van het beheer onjuist.

Zooals ik ook al schreef in mijn meergenoemde artikel: het een en het ander is uitstekend te vereenigen, en boven-

dien is geldelijk voordeel of grooter geldelijk voordeel voor den eigenaar dan het gevolg.

De zaak is, dat men er eenvoudig niet toe kwam, om zijn gedachten daarover eens te laten gaan, ondanks aanmoedigende voorbeelden elders, bijv. in Denemarken. Er was geen aanleiding toe.

Nu geven de omstandigheden er wel aanleiding toe, en nu zal men zijn gedachten daarover *moeten* laten gaan, en tot resultaten *moeten* komen.

Het is om die reden, en omdat spoed gewenscht is, dat ik deze zaak, die ik ook reeds schriftelijk behandelde, in bespreking bracht.

Ik wek dus thans ook van deze plaats met aandrang op tot de spoedige invoering van deskundig beheer in het verspreide particuliere boschbezit, door middel van vereeniging. Voor details van de uitwerking verwijs ik naar mijn artikel in het Landbouwkundig tijdschrift van November 1940. Ik heb mij daarin onthouden, en ik zal mij ook hier onthouden, van literatuuranhalingen, en van mededeelingen hoe in andere landen deze zaken geregeld zijn. Deze zouden mijn betoog wel gewichtiger doen schijnen, doch niet wezenlijk bijdragen tot de kracht ervan. Het gaat hier om het beginsel. De wijze van uitvoering in detail is voorloopig bijzaak. Slechts zoodra het tot verwezenlijking zal komen, kan het nut hebben van de uitwerking elders kennis te nemen. Dit zou behooren tot de taak van de commissie die ik wenschte.

Belangrijk is het alleen nog, er op te wijzen, dat het voor een rationeele groepeerings van de vereenigingen een eisch is, dat deze plaats vindt door tusschenkomst van een centraal punt, waar het geheel overzien wordt. Hierop wees ik ook reeds in mijn artikel in het Ned. Boschbouwtijdschrift van April 1941. Als aangewezen organisatie voor de schepping van dit centrale punt noemde ik de de Ned. Boschbouwvereeniging, en als middel een door haar te benoemen commissie.

Overzien wij, voorzoover de beschikbare gegevens dit toelaten, de situatie; dan komen wij tot het onder weergegeven beeld:

De voornaamste zes provinciën, wat oppervlakte opgaand bosch betreft, zijn in volgorde van belangrijkheid: Gelderland, Noord-Brabant, Overijssel, Limburg, Drenthe en Utrecht. Voor drie hiervan, namelijk Gelderland, Overijssel en Limburg, beschik ik over de eindcijfers van de opnamen voor de boschstatistiek, waarin de oppervlakten worden opgegeven voor elk der volgende bezitsvormen afzonderlijk: eigendom van staat, provincie, gemeente, waterschap of polder, vereenigingen of stichtingen van algemeen nut, particulier.

Bij de overige drie provincien zijn de cijfers voor de totale boschoppervlakte ontleend aan de landbouwstatistiek. De aandelen die hier geleverd worden door de zoeven genoemde vormen van eigendom, andere dan particulier, heb ik bijeengegeld uit de gegevens die in het jaarverslag van het Staatsboschbeheer vermeld staan. Het eindresultaat is dus hier niet zoo zeker en volledig als dat van de statistiek-opnamen.

Op grond van deze gegevens is het volgende overzicht te geven van de hoeveelheden opgaand bosch (stand eind 1939): Gelderland¹⁾

(boschstatistiek)	72270	31420	40850
Noord-Brabant	50110	16060	34050
Overijssel			
boschstatistiek)	20700	3420	17280
Limburg			
(boschstatistiek)	20500	6000	14500
Drenthe	12170	11540	630
Utrecht	10480	1960	8520
		<hr/>	<hr/>
	186230		115830

Van de 31420 ha bosch in niet-particulier bezit in Gelderland behooren 14000 ha aan vereenigingen en stichtingen van algemeen nut. In deze provincie bevinden zich bovendien nog 15600 ha woeste grond en 7300 ha hakhout in particulier bezit.

In de provincie Overijssel zijn nog 30850 ha woeste grond en 5900 ha hakhout in particulier bezit.

In de provincie Limburg bevinden zich nog 8100 ha woeste grond en 4700 ha hakhout in particulier bezit. De oppervlakte niet-particulier bezit in deze provincie, groot 6000 ha, wordt op een kleine 500 ha na geheel gevormd door gemeentebosch. De staat bezit hier slechts 34 ha opgaand bosch.

In Drenthe is slechts ruim 600 ha opgaand bosch in particulier bezit. Op deze 600 ha na is de geheele oppervlakte opgaand bosch staatsbezit.

In Limburg en Gelderland samen vindt men reeds een oppervlakte van 12300 ha gemeentebosch.

Zoeven vonden wij als totaal van de oppervlakte opgaand bosch in de genoemde 6 provincien 186230 ha. Tellen wij hierbij de hoeveelheden opgaand bosch in de resterende provincien volgens de landbouwstatistiek, namelijk: Noord-Holland 4170 ha, Friesland 3720 ha, Zuid-Holland 840 ha, Groningen 530 ha, Zeeland 320 ha, tesamen 9580 ha, dan komt men op een totale oppervlakte opgaand bosch in Nederland ten bedrage van 195810 ha.

Men ziet dat de aannahme van 200000 ha, die ik in den aanvang deed, hiermede al aardig benaderd wordt.

¹⁾ Zonder de Betuwe.

Het zooeven resulteerende totaal van 115830 ha particulier opgaand bosch in de genoemde 6 provincien stijgt met de toevoeging van de oppervlakte particulier bosch die aanwezig is in het totaal van 9580 ha opgaand bosch in de overige provincien wellicht tot rond 120000 ha.

Men ziet dat de door mij schattingsgewijze becijferde oppervlakte van 140000 ha daarvoor waarschijnlijk iets te hoog is. Dit verandert echter niets aan mijn betoog.

Voor de schepping van beheerscombinaties, zooals door mij bepleit, komen dus met aanzienlijke oppervlakten opgaand bosch in particulier bezit, vooral in aanmerking de provincies Gelderland met 40850 ha, Noord-Brabant met 34050 ha, Overijssel met 17280 ha, Limburg met 14500 ha, en tenslotte ook nog Utrecht met 8520 ha, tesamen rond 115200 ha.

Op grond van de schatting die ik eerder gaf, dat hiervan de helft min of meer deskundig beheerd wordt, zou in die provincien, op de basis van 5000 ha bosch per beheerseenheid, plaats zijn voor nog minstens 11 tot 12 houtvesters.

Ik wil er nog op wijzen dat ook de ontginning van de aanzienlijke oppervlakten woesten grond in particulier bezit tot bosch, na verwezenlijking van het door mij voorgestelde, met krachtige ondersteuning van de overheid met succes aangepakt kan worden.

Door deze ontginning, en de omzetting van hakhout in opgaand bosch, kan de boschoppervlakte in Nederland in betrekkelijk korten tijd met een 100 tot 200000 ha vergroot worden, dat wil zeggen ongeveer verdubbeld.

Ik zal mij niet te buiten gaan aan berekeningen die al te speculatief zijn, omdat de grondslagen zoo onzeker zijn.

Toch mag gezegd worden, dat bij deskundig beheer van alle particuliere boschbezit, en na de ontginningen en omzettingen die ik zooeven bedoelde, het Nederlandsche bosch eenige honderdduizenden kubieke meters hout jaarlijks meer kan opbrengen dan thans.

Deze hoeveelheid is bij de voorziening in de totale houtbehoefte van ongeveer 5 miljoen m³ 's jaars niet van ingrijpenden invloed. Toch is zij belangrijk. En voor bepaalde onderdeelen daarvan kan zij, al of niet tijdelijk, zelfs van zeer groote beteekenis zijn. Ik denk hierbij bijv. aan de mijnhoutvoorziening, in het bijzonder in oorlogstijden.

En op zichzelf is zulk een verhooging van de houtopbrengst van Nederland van beteekenis. Zij bespaart de aankoop van buitenlandsch hout ter waarde van eenige millioenen guldens. Bovendien brengt zij nieuwe inkomsten en nieuwe mogelijkheden van verdiensten in Nederland ten bedrage van ettelijke millioenen guldens.